

Nasi Mistrzowie/Our Masters

*Docent Jadwiga Sławińska –
Honorowa Profesor Politechniki Wrocławskiej*

*Docent Jadwiga Sławińska –
Honorary Professor of Wrocław University of Technology*

Jadwiga Sławińska urodziła się 20 czerwca 1927 r. w Łodzi. W czasie okupacji, o czym wiedzieli tylko nieliczni z jej współpracowników, przebywała w getcie warszawskim, skąd udało się jej uciec tuż przed ostateczną likwidacją. Po wojnie kontynuowała naukę, jednocześnie pracując zawodowo. Szkołę średnią skończyła w 1948 r. w Łodzi. O tym niezwykle dramatycznym okresie pisze prof. Alina Drapella-Hermansdorfer: *Kiedyś matka zmusiła ją do ucieczki z łódzkiego getta. Córnica Estery i Ruwina Linde miała kilkanaście lat, gdy trafiła na Pomorze do pracy w polu, po paromiesięcznej tułaczce po lasach i mniej lub bardziej udanych próbach włączenia się do ruchu oporu. Powstanie w getcie warszawskim zakończyło się porażką, a Jadwiga z nową tożsamością jakimś cudem została przydzielona do pomocy w gospodarstwie rolnym. Znalazła się sama w obcym żywiole, odcięta od kontaktów i wiadomości z zewnątrz. Nadejście frontu oznaczało dla niej szansę na powrót do domu. Nie czekając na koniec wojny, podjęła w Gdańsku pracę sekretarki w strukturach odbudowującego się państwa. Takich, jakie wówczas były. Jako osoba znająca niemiecki trafiła na parę miesięcy do sekcji informacji, co jej później miał wspomnieć IPN, nie patrząc na kontekst ani na to, że z pierwszą nadarzącą się okazją wyjechała do Łodzi. W ocalałych kwartałach dawnego Litzmannstadt-Getto nikt jednak na nią nie czekał. Jadwiga skończyła szkołę średnią i wyruszyła do Wrocławia, niczym do Ziemi Obiecanej. Miała 21 lat i bagaż wspomnień nie do udźwignięcia. Po przeniesieniu się do Wrocławia rozpoczęła studia na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej. Ukończyła je w 1955 r., uzyskując tytuł magistra inżyniera architekta. Już w tym okresie interesowała się teorią i estetyką architektury uprawianą jako dział teorii kultury. By pogłębić te*

Jadwiga Sławińska was born on June 20, 1927 in Łódź. During the German occupation of Poland, as only few of her co-workers knew, she was in the Warsaw Ghetto, from where she managed to escape just before the final liquidation. After the war, she continued her education while working professionally. She graduated from secondary school in 1948 in Łódź. This extremely dramatic period is described by Professor Alina Drapella-Hermansdorfer, i.e. *One day, her mother forced her to escape from the Łódź Ghetto. The daughter of Estera and Ruwin Linde was a teenager when she came to Pomerania to work in the field after a few months of wandering through forests and more or less successful attempts to join the resistance movement. The Warsaw Ghetto Uprising ended in defeat and Jadwiga with a new identity somehow miraculously was assigned to help on the farm. She was alone in an alien place, cut off from contacts and messages from the outside. The arrival of the front meant a chance for her to return home. Without waiting for the end of the war, she took a job as a secretary in Gdańsk in the structures of the rebuilding state. In the ones as they were at that time. As a German-speaking person, she was sent to the information section for a few months, which was later reminded in relation to her by the Institute of National Remembrance (IPN), not taking into account the context or the fact that she left for Łódź using the first possible opportunity. However, no one waited for her in the surviving quarters of the former Litzmannstadt-Ghetto. Jadwiga graduated from secondary school and went to Wrocław as if it were the Promised Land. She was 21 years old with an unbearable baggage of memories. After moving to Wrocław, she started studying at the Faculty of Architecture of the Wrocław University of Technology. She graduated in 1955, obtaining a master's degree in civil engineering. Already at that time she was interested in the theory and aesthetics of*

zainteresowania, podjęła studia filozoficzne na Wydziale Filozofii Uniwersytetu Warszawskiego. W 1959 r. obroniła pracę magisterską z zakresu estetyki architektury współczesnej napisaną pod kierunkiem prof. Władysława Tatarkiewicza. Rozprawę doktorską, także poświęconą zagadnieniom estetyki architektury współczesnej, przygotowała na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego pod opieką promotorską prof. Tadeusza Broniewskiego, uzyskując w 1965 r. stopień naukowy doktora nauk humanistycznych.

Centralnym punktem zainteresowań Jadwigi Sławińskiej była integracja estetyki filozoficznej, teorii i refleksji metodologicznej nad sztuką z estetycznymi aspektami twórczości projektanckiej. Temu zagadnieniu poświęciła rozprawę *Estetyka jako integralna dyscyplina twórczości projektanckiej* [1], uzyskując w 1973 r. stopień naukowy doktora habilitowanego na Politechnice Wrocławskiej.

Oprócz pracy naukowej ogromną pasją Jadwigi Sławińskiej była działalność dydaktyczna. W 1953 r. podjęła pracę na Politechnice Wrocławskiej w charakterze asystenta. W latach 1959–1969 pracowała w Katedrze Filozofii Uniwersytetu Wrocławskiego, początkowo jako starszy asystent, a od 1965 r. jako adiunkt. Kolejne 33 lata, to jest od 1969 do chwili przejścia na emeryturę w 2002 r., poświęciła pracy w Instytucie Historii Architektury, Sztuki i Techniki Politechniki Wrocławskiej, początkowo jako adiunkt, od 1975 r. jako docent, a od 1990 r. jako profesor nadzwyczajny PWr.

W latach 1969–1972 pełniła funkcję zastępcy dyrektora ds. dydaktyki w Instytucie Historii Architektury, Sztuki i Techniki. W latach 1972–1974 była redaktorem wydawnictw dydaktycznych i naukowych Instytutu. W latach 1975–1976 kierowała Zakładem Architektury Współczesnej, a w latach 1976–1981 Seminarium Estetycznym Instytutu Historii Architektury, Sztuki i Techniki Politechniki Wrocławskiej. W tym czasie była opiekunem naukowym kilkunastu prac doktorskich, z czego wypromowała 8 doktorów. Jej dorobek obejmuje wiele książek, monografii, studiów i rozpraw [1]–[5] oraz artykułów [6]–[14]. Znaczna część jej publikacji, w tym rozprawa habilitacyjna, należą do żelaznego repertuaru lektur, do których chętnie sięgają architekci i studenci, a także osoby niezwiązane zawodowo z architekturą.

Pani Profesor brała aktywny udział w życiu naukowym również poza uczelnią. Od 1963 r. uczestniczyła w Seminarium Estetycznym PAN, od 1966 r. współpracowała z Instytutem Wzornictwa Przemysłowego w Warszawie, a od 1973 r. z Zakładem Prakseologii PAN. Od 1974 r. była członkiem Komisji Architektury i Urbanistyki PAN.

W czasie całej kariery zawodowej była wielokrotnie nagradzana i odznaczana:

1970 – Nagroda Rektora Politechniki Wrocławskiej za działalność naukową,

1972 – Nagroda Rektora Politechniki Wrocławskiej za działalność naukową,

1974 – Złoty Krzyż Zasługi,

1976 – Nagroda Rektora Politechniki Wrocławskiej za działalność naukową,

1978 – Nagroda Rektora Politechniki Wrocławskiej za działalność dydaktyczną,

architecture which was practised as a branch of the theory of culture. In order to broaden these interests, she undertook philosophical studies at the Faculty of Philosophy of the University of Warsaw. In 1959, she defended her master's thesis in the field of aesthetics of modern architecture written under the supervision of Professor Władysław Tatarkiewicz. Her doctoral dissertation, which was also devoted to the issues of aesthetics of modern architecture, was prepared at the Faculty of Philosophy and History of the University of Wrocław under the supervision of Professor Tadeusz Broniewski, thus obtaining the academic degree of doctor of the humanities in 1965.

The central point of Jadwiga Sławińska's interests was the integration of philosophical aesthetics, theory, and methodological reflection on art with the aesthetic aspects of design creativity. Her dissertation was devoted to this issue *Estetyka jako integralna dyscyplina twórczości projektanckiej (Aesthetics as an integral discipline of designing creation)* [1], obtaining the postdoctoral degree at the Faculty of Architecture of the Wrocław University of Technology in 1973.

Apart from her scientific work, Jadwiga Sławińska's great passion was didactic activity. In 1953, she started working at the Wrocław University of Technology as an assistant. In the years 1959–1969 she worked at the Department of Philosophy, initially as a senior assistant, and from 1965 as an adjunct lecturer. The next 33 years, that is from 1969 until her retirement in 2002, she devoted her work to the Institute of History of Architecture, Art and Technology, initially as an adjunct lecturer, from 1975 as a docent, and from 1990 as an Associate Professor of the Wrocław University of Technology.

In the years 1969–1972 she was a deputy director for didactics at the Institute of History of Architecture, Art and Technology. In the years 1972–1974 she was an editor of the Institute's didactic and scientific publications. In the years 1975–1976 she was the head of the Department of Modern Architecture, and in the years 1976–1981 she was the head of the Aesthetic Seminar of the Institute of History of Architecture, Art and Technology. At that time, she was the scientific supervisor of several doctoral dissertations, out of which she promoted 8 doctors. Her scientific achievements include many books, monographs, studies, and dissertations [1]–[5] as well as articles [6]–[14]. A large part of her publications, including her postdoctoral dissertation, belongs to the fundamental reading repertoire, which architects and students willingly study as well as people who are not related professionally with architecture.

Professor Sławińska took an active part in the scientific life also outside the university. From 1963, she participated in the Aesthetic Seminars of the Polish Academy of Sciences, from 1966 she cooperated with the Institute of Industrial Design in Warsaw, and from 1973 with the Praxeology Institute of the Polish Academy of Sciences. From 1974, she was a member of the Commission of Architecture and Urban Planning of the Polish Academy of Sciences.

Throughout her professional career she was given many awards, i.e.:

1970 – Wrocław University of Technology Rector's Award for scientific activity,

1972 – Wrocław University of Technology Rector's Award for scientific activity,

1974 – Gold Cross of Merit,

Il. 1. Jadwiga Sławińska
(fot. archiwum Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej)

Fig. 1. Jadwiga Sławińska
(photo archives of the Faculty of Architecture,
Wrocław University of Science and Technology)

1979 – Nagroda Rektora Politechniki Wrocławskiej za działalność naukową,
1981 – Nagroda Rektora Politechniki Wrocławskiej za działalność naukową,
1983 – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski,
1990 – Nagroda Senatu Politechniki Wrocławskiej,
1991 – Medal Komisji Edukacji Narodowej,
1995 – Złota Odznaka Politechniki Wrocławskiej,
1999 – Nagroda JM Rektora Politechniki Wrocławskiej.

Ukoronowaniem wieloletniej pracy Jadwigi Sławińskiej na Politechnice Wrocławskiej był zaszczytny tytuł Honorowego Profesora Politechniki Wrocławskiej nadany 14 listopada 2009 r. przez Rektora prof. dr. hab. inż. Tadeusza Więckowskiego na wniosek Rady Wydziału Architektury z 27 maja 2009 r.

Wielkim wkładem prof. Jadwigi Sławińskiej w rozwój Politechniki Wrocławskiej, a także architektury jako dyscypliny naukowej było krzewienie idei humanistycznych na uczelni technicznej [7]. Jej działalność na tym polu ma historyczne znaczenie, godne podkreślenia ze względu na szlachetne cele, jakie sobie wówczas postawiono i zrealizowano. W ramach programu „humanizacji” studiów technicznych prof. Jadwiga Sławińska stworzyła i realizowała wykłady „historia kultury” z akcentem położonym na sztuki plastyczne, co pozwoliło odejść od obowiązkowej wówczas indoktrynacji, obejmującej prawie wszystkie przedmioty humanistyczne. Olbrzymią zasługą Pani Profesor były również wprowadzone przez nią w latach 70. ubiegłego wieku – i dotąd z powodzeniem kontynuowane – zajęcia na Wydziale Architektury z tematów tak istotnych dla przyszłego architekta, jak „architektura

Il. 2. Jadwiga Sławińska podczas uroczystości nadania tytułu Honorowego Profesora Politechniki Wrocławskiej 15 listopada 2009 (fot. K. Mazur)

Fig. 2. Jadwiga Sławińska during the ceremony of awarding the title of Honorary Professor of Wrocław University of Science and Technology 15th November 2009 (photo by K. Mazur)

1976 – Wrocław University of Technology Rector’s Award for scientific activity,

1978 – Wrocław University of Technology Rector’s Award for didactic activity,

1979 – Wrocław University of Technology Rector’s Award for scientific activity,

1981 – Wrocław University of Technology Rector’s Award for scientific activity,

1983 – Knight’s Cross of the Order of Polonia Restituta,
1990 – Senate Award of the Wrocław University of Technology,

1991 – Medal of the Commission of National Education,
1995 – Gold Decoration of Honour of the Wrocław University of Technology,

1999 – Wrocław University of Technology Rector’s Award.

The crowning achievement of many years of Jadwiga Sławińska’s work at the Wrocław University of Technology was the honourable title of the Honorary Professor of the Wrocław University of Technology on November 14, 2009, which was awarded by the Rector, Professor Tadeusz Więckowski at the request of the Council of the Faculty of Architecture of the Wrocław University of Technology dated May 27, 2009.

The great contribution of Professor Jadwiga Sławińska to the development of the Wrocław University of Technology as well as to the development of architecture as a scientific discipline was the promotion of humanistic ideas at the technical university [7]. Her activity in this field has historical significance and is worth emphasising due to the noble goals that were set and implemented at that time. As part of the “humanisation” of technical studies program, Professor Jadwiga Sławińska created and delivered lectures on the “history of culture” with an emphasis on visual arts, which allowed her to move away from the compulsory indoctrination comprising almost all humanistic subjects. The Professor’s enormous merit also included classes on such important subjects for future architect as “modern architecture” and “aesthetics”,

współczesna” i „estetyka”. Swoim konsekwentnym działaniem doprowadziła do zmiany wizerunku Instytutu Historii Architektury, Sztuki i Techniki, wzbogacając proces edukacji architektów o nowe przedmioty łączące w spójną całość aspekty różnych dziedzin nauki i obszarów kultury. Głosząc wyższość interdyscyplinarnego spojrzenia na badane problemy, sama zgłębiała z powodzeniem tak różnorodne dziedziny jak teoria i historia architektury, systemy konstrukcji, filozofia, matematyka, antropologia, teoria kultury, biologia, a nawet historia stroju. Zapoczątkowała zupełnie nową szkołę estetyki. W jej ujęciu *estetyka dla projektantów* konsolidowała antyczne i współczesne teorie filozoficzne, podstawy koncepcji religijnych, sposoby postrzegania piękna i różnorodne postawy twórcze na przestrzeni dziejów z elementami historii sztuki i architektury. Jak podkreśla prof. Ernest Niemczyk, *Bez żalu rozstała się z tradycyjną formą uprawiania estetyki w ramach teorii poznania i ontologii, otwierając nowy jej rozdział w połączeniu z autentycznym warsztatem projektanta-artysty.*

Pamiętamy jej wystąpienia na seminariach naukowych Instytutu, logikę wywodu i nowe podejście do metod badawczych w zakresie historii i teorii architektury i sztuki. Choć Nowo Przybyła rychło wprowadziła formę bezpośredniej, koleżeńskiej komunikacji, nie umniejszało to szacunku, jakim ją darzyliśmy, albowiem swój autorytet budowała swą osobowością, mądrością życiową i empatią – co było dla nas wzorem akademickiego pedagoga.

Chociaż o sobie mówiła bardzo mało i oszczędnie, to tym bardziej przemawiały jej wystąpienia na seminariach, wykładach, a przede wszystkim jej opracowania naukowe. Jej publikacje w owym czasie, a szczególnie na naszym Wydziale były wyjątkowe i nowatorskie, wypełniając drażniącą nas lukę w wykształceniu i programie dydaktycznym.

Profesor Sławińska jest autorką wciąż aktualnego i chętnie wykorzystywanego przez studentów skryptu *Estetyka dla projektantów* [2]. Wykładana przez nią „estetyka” cieszyła się ogromną popularnością wśród studentów różnych wydziałów Politechniki Wrocławskiej oraz innych wrocławskich uczelni. Podczas swoich słynnych seminariów Jadwiga Sławińska zapoznawała uczestników z adekwatnymi do omawianej tematyki metodami badawczymi, zachęcając do dyskusji i samodzielnego pogłębiania wiedzy. Autorski program dydaktyczny stworzony przez profesor Jadwigę Sławińską kontynuowany jest przez jej uczniów i wychowanków i nadal cieszy się niesłabnącym powodzeniem. Dodatkowo, przedmiot ten daje studentom architektury dobre przygotowanie do kolejnych przedmiotów historycznych i projektowych. Szczególne miejsce wśród nich zajmuje zapoczątkowana przez Jadwigę Sławińską i wciąż prowadzona według jej metod „historia architektury współczesnej”.

Jej inicjatywy i trud – wspomina prof. E. Niemczyk – nie do końca były doceniane. Innowacją i dydaktycznym eksperymentem, jakiego się podjęła wraz z młodymi współpracownikami, były zajęcia z „historii kultury”, które zostały przez nas z zapałem przygotowane i prowadzone, co też cieszyło się wielkim uznaniem wśród słuchaczy – studentów rozmaitych wydziałów Politechniki. Ten eksperyment, trwający zaledwie dwa lata, zapoczątkował

which were introduced by her in the 1970s at the Faculty of Architecture and are still successfully continued. Being consequent in her activities, she changed the image of the Institute of History of Architecture, Art and Technology, enriching the process of educating architects with these new subjects which combined aspects of various fields of science and cultural areas into a coherent whole. By proclaiming the superiority of the interdisciplinary approach to the problems studied, she successfully explored such diverse fields as theory and history of architecture, systems of structures, philosophy, mathematics, anthropology, theory of culture, biology, and even the history of clothing. She initiated an absolutely new school of aesthetics. According to her, *aesthetics for designers* consolidated ancient and modern philosophical theories, the foundations of religious concepts, ways of perceiving beauty and various creative attitudes throughout history with elements of the history of art and architecture. Professor Ernest Niemczyk emphasises that *Without regret, she parted with a traditional form of practicing aesthetics as part of the theory of cognition and ontology, opening its new chapter in connection with the authentic workshop of the artist-designer.*

We remember her speeches at the Institute's scientific seminars, the logic of arguments and a new approach to research methods in the scope of history and theory of architecture and art. Although the New Person soon introduced a form of direct and friendly communication, it did not change the respect we felt for her, for she built her authority by means of her personality, life wisdom, and empathy, which was the model of an academic pedagogue for us.

Although she spoke sparingly and very little about herself, her speeches at seminars, lectures and, most importantly, her scientific studies spoke in her favour. At that time, her publications and especially the ones at our Faculty, were unique and innovative, filling the irritating gap in education and didactic program.

Profesor Sławińska is the author of the script *Estetyka dla projektantów (Aesthetics for designers)* which is still currently and willingly used by students [2]. The “aesthetics” she gave lectures on was very popular among students of various faculties of the Wrocław University of Technology as well as other Wrocław universities. During her famous seminars, Jadwiga Sławińska introduced the participants to research methods adequate to the subject, encouraging discussions and independent broadening of knowledge. The original didactic program, which was developed by Professor Jadwiga Sławińska, is continued by her students and is still enthusiastically accepted. Moreover, this subject gives the students of architecture a good preparation for subsequent historical and design subjects. “History of modern architecture”, which was initiated by Jadwiga Sławińska and is still taught according to her methods, is of particular importance among them.

Her initiatives and efforts – recalls Professor E. Niemczyk – were not fully appreciated. An innovation and didactic experiment, which she undertook together with young colleagues, were classes in the “history of culture” we eagerly prepared and conducted, which were greatly appreciated by students of various faculties of the University of Technology. This experiment, which lasted only two years, initiated a typical phenomenon, also occurring today. It is important to signal innovation, not its implementation, which at the same

Il. 3. Okładki książek
Jadwigi Sławińskiej
Fig. 3. Covers of books by
Jadwiga Sławińska

typowe zjawisko, także występujące współcześnie. Ważne jest zasygnalizowanie innowacji, a nie jej realizacja, będąca zarazem jej weryfikacją. Odtąd liczą się przede wszystkim laury innowacyjności, jako dorobek polityczno-organizacyjny. Podobnie było ze „studiami prognostycznymi”, które przemknęły przez uczelnię jak meteor. Jadwiga wraz z zespołem podjęła się również opracowania studium prognostycznego, po którym nie zachował się nawet raport.

Jako badacz i teoretyk architektury najnowszej Profesor Jadwiga Sławińska była i pozostanie niekwestionowanym autorytetem. Dwie książki jej autorstwa *Ruchy protestu w architekturze współczesnej* [4] (ze względu na wyczerpany nakład książka jest przedmiotem marzeń wielu studentów i wykładowców) oraz *Ekspresja sił w nowoczesnej architekturze* [5] (która przez ponad ćwierć wieku nie straciła na aktualności i doczekała się drugiego wydania [15], [16]) weszły do kanonu lektur obowiązkowych każdego, kto interesuje się architekturą XX w. Stosowane przez nią metody badawcze w dziedzinie architektury zyskują coraz większą popularność w początkach XXI w. W odróżnieniu od innych autorów Jadwiga Sławińska rozpoczęła od stawiania pytań i określania problemów. Tak cenione przez historyków *daty i fakty* same w sobie nigdy nie były dla niej wartością wystarczającą, by o nich pisać. W swoich licznych publikacjach zawsze wychodziła ponad ten poziom, poszukując wartości nadrzędnych. Dopiero po ustaleniu kluczowych problemów badała, w jaki sposób odnosili się do nich różni twórcy. Z powodzeniem wykorzystywała osiągnięcia strukturalistów, a kwalifikując współczesne obiekty architektoniczne do poszczególnych nurtów, posługiwała się ujęciem modelowym, logiką rozmytą i teorią zbiorów rozmytych.

Dużą część obecnych adiunktów, a nawet samodzielnych pracowników, doktorów habilitowanych i profesorów przeszła przez Szkołę Pani Profesor, kontynuując niepowtarzalną atmosferę jej zajęć. Ich podstawową cechą było zachęcanie słuchaczy do własnego myślenia

time is also its verification. From now on, the laurels of innovation count primarily as political and organisational achievements. It was similar with “prognostic studies” that flashed through the university like a meteor. Jadwiga along with her team also decided to develop a prognostic study, of which not even a report was preserved.

As a researcher and theoretician of the latest architecture, Professor Jadwiga Sławińska was and will remain an undisputed authority. Two of her books *Ruchy protestu w architekturze współczesnej* (*Protest actions in contemporary architecture*) [4] (due to the fact that the book was sold out, it is the subject of many students’ and lecturers’ dreams) and *Ekspresja sił w nowoczesnej architekturze* (*Expression of strenght in modern architecture*) [5] (which for more than a quarter of the century has not lost its validity and had its second edition [15], [16]) became the canon of obligatory reading of everyone who is interested in the architecture of the 20th century. Her research methods in the field of architecture are becoming more and more popular at the beginning of the 21st century. Unlike other authors, Jadwiga Sławińska began by asking questions and determining problems. *Dates and facts* themselves, which are so much appreciated by historians, did not constitute a sufficient value for her to write about. In her numerous publications, she always went beyond this level, seeking superior values. It was only after determining the key problems that she investigated the ways in which different authors approached them. She successfully used the achievements of structuralists and by classifying contemporary architectural objects for particular trends, she used a model approach, fuzzy logic and the theory of fuzzy sets.

Most of the current adjunct lecturers, and even independent research fellows, postdoctoral doctors, and professors went through the School of Professor Sławińska, continuing the unique atmosphere of her classes. The basic feature of her classes was to encourage listeners to think in their own way instead of mechanically acquiring boring schemes and academic clichés. The way of conducting didactic classes as well

zamiast mechanicznego przyswajania nudnych schematów i akademickich banałów. Sposób prowadzenia zajęć dydaktycznych, a także kształcenie młodej kadry zostały przez Panią Profesor ściśle zintegrowane i przesycone nowym duchem aktywnego udziału, co zaowocowało atmosferą na zajęciach i wyłonieniem interesujących indywidualności twórczych i naukowych. Sądzić należy, że łatwiej byłoby dziś wyliczyć tych, którzy pozostali obojętni na nowe idee dydaktyki propagowane przez Panią Profesor. Do grona jej uczniów z dumą zaliczają się uznani samodzielni pracownicy naukowcy i profesorowie, wciąż uważający ją za swoją mistrzynię i nauczycielkę.

Swych licznych studentów, doktorantów i współpracowników uczyła rozumowania na wyższym poziomie abstrakcji i niezmiennie zachęcała do śmiałego stawiania pytań i formułowania wniosków o charakterze ogólnym. Jak zaznacza prof. E. Niemczyk: *Patronowała nam, swoim uczniom, traktowanym przez nią po partnersku, w naszych pierwszych próbach badań, publikacjach, wspomagając też w istotny sposób wiele prac, które powstały w Instytucie.* Będąc osobą wybitną, a jednocześnie niezwykle skromną, nigdy nie zabiegała o tytuł profesorski, chociaż w środowisku naukowym nikt nie mówi o niej inaczej niż Pani Profesor Sławińska. Krytykowała wszystko co konserwatywne, unikała jak ognia napuszonych uroczystości i najlepiej czuła się w towarzystwie ludzi młodych. Podczas zajęć prowadzonych przez jej własnych doktorantów potrafiła usiąść wśród studentów i wraz z nimi uczestniczyć w dyskusji. Nic dziwnego, że odpłacali jej ogromnym szacunkiem i miłością. Na jednym z portali społecznościowych absolwenci Wydziału Architektury wymieniali ją jako kandydatkę do tytułu Wykładowcy Wszech Czasów. Tradycją było, że na jej wykłady z historii architektury współczesnej przychodziły tłumy studentów oraz liczna grupa wolnych słuchaczy, czyli, jak o nich mówiła, *goście z ulicy*. Przed epoką Internetu i ogólnodostępnych serwisów informacyjnych i fotograficznych objechała na własny koszt Europę swoim Fiatem 126p po to, żeby studenci mogli oglądać dobre, zrobione z natury zdjęcia budynków projektowanych przez czołowych architektów, a nie ich kiepskie kopie w gazetach. Dzięki temu jej podopieczni zawsze uzyskiwali najbardziej aktualne informacje o współczesnych tendencjach.

W wyjątkowy sposób wybierała Profesor Sławińska współpracowników i uczniów. Również w tej kwestii objawiała się jej przenikliwość i interdyscyplinarność. Reprezentowali różne zainteresowania i dziedziny. Zwracała na nich uwagę i wybierała, chociaż sądzili, że to dzięki ich staraniom mogli z nią współpracować. Wszystkich łączyło podobne badawcze podejście do rozwiązywanych problemów, od niej przede wszystkim przejęte. Dali się uwieść wypracowanej przez nią postawie dydaktycznej, którą natychmiast starali się jak najpełniej przyjmować i rozwijać. Trochę też chyba chcieli skorzystać z popularności, którą się cieszyła wśród studentów. Ta rzeczywistość była ogromna i niekwestionowana. Jej wykłady były wyczekiwane. Zdarzyło się, że cała grupa studentów przez niemal godzinę szukała w szkole i okolicach zaginionej Pani Profesor. Nikt nie kwapił się z pójściem do domu. A Pani Profesor zepsuł się zegarek i spacerowała po parku.

as the training of the young staff were closely integrated by Professor Sławińska and saturated with a new spirit of active participation, which resulted in the atmosphere during classes and the emergence of interesting creative and scientific individualities. It should be believed that it would be easier to enumerate those who remained indifferent to the new ideas of didactics propagated by Professor Sławińska. Her students are proud of being the acknowledged and independent research fellows and professors, still considering her as their master and teacher.

She taught her numerous students, PhD students and co-workers the ways of reasoning at a higher level of abstraction and invariably encouraged them to ask bold questions and formulate conclusions of a general character. According to Professor E. Niemczyk, *she patronised us, her students, treated them like her partners in our first attempts at research, publications, and in a significant way she also supported many scientific works which were created at the Institute.* Being an outstanding and at the same time extremely modest person, she never strived for the title of professor, although in the scientific community no one talks about her differently than Professor Sławińska. She criticised everything that was conservative, she avoided pompous ceremonies like a plague and felt best in the company of young people. During the classes which were conducted by her own PhD students, she was able to sit among students and participate in the discussion along with them. No wonder they repaid her with great respect and love. On one of the social networking sites, the graduates from the Faculty of Architecture mentioned her as a candidate for the title of the Lecturers of All Times. It was a tradition that her lectures on the history of modern architecture were attended by crowds of students and a large group of free course attendees, of whom she spoke as *walk-in guests*. Before the era of the Internet and generally accessible public service information as well as photography services, she travelled around Europe in her Fiat 126p at her own expense, so that students could see good, nature-inspired pictures of buildings designed by leading architects, but not their bad copies in the newspapers. Thanks to this, her students always got the most up-to-date information on current trends.

Professor Sławińska would choose her co-workers and students in a unique way. Also, in this matter, her perspicacity and interdisciplinary character were manifested. They represented various interests and academic disciplines. She paid attention to them and chose them, although they thought that thanks to their efforts they were able to cooperate with her. All of them had a similar research approach to the issue of resolving problems, which was above all taken over from her. They let themselves be seduced by her didactic attitude, which they immediately tried to accept and develop as fully as possible. They also probably wanted to take advantage of her popularity she had among her students. This one was truly enormous and undisputable. Her lectures were eagerly awaited. It once happened that a whole group of students were looking for the missing Professor in the school for almost an hour. Nobody was in a hurry to go back home. And Professor Sławińska was walking around the park because her watch broke down. As Professor E. Niemczyk recalls: *She enjoyed life vividly. She was not a proverbial "bookworm", she was an excellent swimmer and equally fit skier. Her numerous sci-*

Jak wspomina prof. E. Niemczyk: *Żywiotowo cieszyła się życiem. Nie była przysłowiowym „molem książkowym”, była znakomitym pływakiem i równie sprawnym narciarzem. Jej liczne prace naukowe cechuje nie tylko logika, precyzja i zwięzłość, ale i urokliwa forma. Niech przykładem jej poetyckiej wrażliwości będzie wiersz napisany z okazji narodzin naszej córki Zuzanny!*

Z a k o c h a n y

*Lubię Twoje oczy
blaskiem rozjaśnione
i głos złagodniały
gdy wspominasz o N i e j!*

*O jej ust czeresniach
i bystrym spojrzeniu,
o włosach jedwabiu,
figlarnym skupieniu
brzoskwiniowej buzi...
Którejż-to ślicznotki?
Oczywiście,*

Z u z i!!!

Jeszcze przez wiele lat po przejściu na emeryturę Jadwiga Sławińska prowadziła zajęcia, wspomagała cennymi radami autorów rozpraw doktorskich i habilitacyjnych. Wielokrotnie zwracano się do niej z prośbami o recenzje gotowych dzieł, a także konsultacje podczas pisania prac naukowych, także tych, których nie była promotorem, co potwierdzało jej wielki autorytet, nie tylko zresztą w dziedzinie architektury współczesnej. Dom Profesor Sławińskiej zawsze stał otworem dla wszystkich spragnionych jej wiedzy i towarzystwa, z czego chętnie korzystali zarówno dawni współpracownicy, jak i młodzi adepci nauki. Potwierdzają to słowa prof. A. Drapelli-Hermansdorfer:

Kiedyś garnek zupy musiał stać w kuchni. Do Jadwigi Sławińskiej ludzie przychodzili bez zapowiedzi, bo mało kto miał telefon, a tutaj drzwi były zawsze otwarte. Ciepła zupa stanowiła część rytuału. Niby nic wymyślnego, ale mądrze skomponowana, smaczna, podana z serdeczną troską. Jadwiga lubiła karmić swoje „kurczaki”, chociaż zawsze z niecierpliwością czekała na tę chwilę, kiedy będzie mogła podać herbatę i przejść do tematów, które w danym momencie wydawały się istotne. Wcześniej jednak krzątała się po wąskiej kuchni na Stanisławskiego niczym prawdziwa mama, jakby wciąż podświadomie kierowała nią rzeczywistość getta, w której każdy dzień, każde spotkanie czy talerz zupy może być tym ostatnim. W pewnym sensie tłumaczy to jej intensywność doświadczenia świata, jej przenikliwość oraz umiejętność dostrzegania ukrytych wzorów. Lubiła małe zamknięte formy wypowiedzi: zderzanie różnych punktów widzenia, które nie zawierając jednoznacznych rozstrzygnięć, zdawały się zapraszać do dalszego dyskursu. Teksty szlifowała aż do bólu, żeby osiągnąć prostotę języka i wydobyć wszystkie jego możliwości. Tego też oczekiwała od rozmówcy. Precyzji, jasności, poszanowania cudzego czasu. Jej „tu i teraz” wyznaczały małe codzienne kroki: nieustająca walka o utrzymanie kondycji fizycznej oraz nieustępliwe, wręcz heroiczne uprawianie filozofii jako drogi życia.

Pani Profesor inspirowała, pomagała w tworzeniu prac naukowych, pisała wnikliwie teksty o tematyce społecz-

entific works are characterised not only by logic, precision and conciseness, but also by a charming form. Let an example of her poetic sensitivity be a poem written on the occasion of the birth of our daughter Susanna!

I n l o v e

*I like your eyes
brightened with shine
and the voice softened
when you mention H e r!*

*About her cherry mouth
and her sharp look,
silk hair,
playful focus
peach-colored little face...
Which one is this pretty girl?
Of course,*

S u s a n!!!

After having retired, Jadwiga Sławińska continued conducting classes for many years and helped the authors of doctoral and postdoctoral dissertations with valuable advice. She was repeatedly asked for reviews of completed works as well as consultations when writing scientific papers, including also those she was not a promoter of, which confirmed her great authority, not only in the field of modern architecture. Professor Sławińska's home was always open to all thirsty for her knowledge and companionship, which both former co-workers and young adepts of science willingly took advantage of. This is confirmed by the words of Professor A. Drapella-Hermansdorfer:

Once, a pot of soup had to be in the kitchen. People came to Jadwiga Sławińska unannounced because hardly anyone had a telephone and here the door was always open. The warm soup was part of the ritual. Apparently, nothing sophisticated, but wisely composed, delicious, and served with great care. Jadwiga liked to feed her “chickens”, although she always waited impatiently for the moment when she would be able to serve tea and go to topics that seemed relevant at the time. Before, however, she was busy in the narrow kitchen in Stanisławskiego Street like a real mom, as if she was still subconsciously guided by the reality of the ghetto, where every day, every meeting or a bowl of soup could have been the last one. In a sense, this explains her intensity of experiencing the world, its perspicacity and the ability to see hidden patterns. She liked small and closed forms of expression, i.e. clashing of different points of view, which without having unambiguous conclusions, seemed to invite for a further discourse. Her texts were polished by her with painstaking attention to detail to achieve the simplicity of the language and to bring out all of its possibilities. That's what she expected from her interlocutor too. Precision, clarity, and respect for someone else's time. Her “here and now” were determined by small daily steps, namely a constant struggle to maintain physical condition and unyielding, even heroic practising philosophy as a way of life.

Professor Sławińska inspired, helped in creating scientific papers, wrote insightful texts about social issues, and conducted scientific correspondence with authorities from the social and political scenes. She was also preparing another book.

nej, prowadziła naukową korespondencję z autorytetami ze sceny społeczno-politycznej. Przygotowywała także kolejną książkę.

Profesor Jadwiga Sławińska była osobą, która pod wieloma względami wyprzedziła swoją epokę. Jej wkład w dzieło budowania wysokiego poziomu naukowego i autorytetu Politechniki Wrocławskiej był niezaprzeczalny i pozostanie trwale obecny poprzez uczniów i wychowanków kontynuujących jej misję. Cytując prof. E. Niemczyka, *Pomnikiem, jaki sobie wzniosła, „trwalszym od spiżu i piramid” jest właśnie grono jej uczniów – kontynuatorów, realizujących główną jej ideę „pomocy w rodzeniu się” nowych interpretacji, niejako „tchnienie ducha w architekturę”.*

Wspomnienia zebrali:
Barbara Widera, Jacek Kościuk i Rafał Czerner

Professor Jadwiga Sławińska was a person who in many respects was ahead of her time. Her contribution to the work of building a high academic level and the authority of the Wrocław University of Technology was undeniable and will remain permanently present due to her students who continue her mission. Quoting Professor E. Niemczyk, *the monument she made for herself, “more durable than bronze and pyramids” is just a group of her students – continuators who realise her main idea of “helping in the birth” of new interpretations, somehow “breathing spirit into architecture”.*

Memories gathered by:
Barbara Widera, Jacek Kościuk and Rafał Czerner

Translated by
Bogusław Setkiewicz

Bibliografia/References

- [1] Sławińska J., *Estetyka jako integralna dyscyplina twórczości projektanckiej*, Wydawnictwo PWR, Wrocław 1973.
- [2] Sławińska J., *Estetyka dla projektantów*, Wydawnictwo PWR, Wrocław 1979.
- [3] Sławińska J., *Problematyka formalizmu i symboliki w architekturze współczesnej*, Wydawnictwo PWR, Wrocław 1993.
- [4] Sławińska J., *Ruchy protestu w architekturze współczesnej*, Oficyna Wydawnicza PWR, Wrocław 1995.
- [5] Sławińska J., *Ekspresja sił w nowoczesnej architekturze*, Arkady, Warszawa 1969.
- [6] Sławińska J., *Nurty kontestacyjne we współczesnej architekturze*, „Sztuka” 1977, nr 5, 12–17.
- [7] Sławińska J., *Historia wobec losów świata*, [w:] J. Kościuk (red.), *Non solum villae. Księga jubileuszowa ofiarowana profesorowi Stanisławowi Medekszy*, Oficyna Wydawnicza PWR, Wrocław 2010, 61–67.
- [8] Sławińska J., Gabryszewski A., *Metody badań architektury współczesnej*, „Architektura” 1973, R. 27, Nr 5/6, 248.
- [9] Sławińska J., Czechowicz B., *Historyzm, awangarda, neohistoryzm*, „Sztuka” 1977, Nr 4, 46–52.
- [10] Sławińska J., Czaplińska T., *Architektura postmodernizmu – manieryzm czy „powrót do źródeł”?*, „Sztuka” 1978, R. 5, Nr 1, 49–54.
- [11] Lępkowski P., Sławińska J., *Struktury znaczeniowe w architekturze współczesnej*, „Studia Estetyczne” 1980, t. 16, 13–36.
- [12] Kościuk J., Sławińska J., *Ład, chaos i architektura*, „Architectus” 2000, Nr 2, 55–60.
- [13] Sławińska J., Widera B., *Nurty w architekturze współczesnej: kłopoty z wyodrębnianiem*, „Architectus” 2001, Nr 1/2, 89–95.
- [14] Sławińska J., *Rola estetyki w humanizacji studiów technicznych*, „Życie Szkoły Wyższej” 1972, R. 20, Nr 1, 124–128.
- [15] Sławińska J., *Ekspresja sił w nowoczesnej architekturze*, wyd. 2 zm., Arkady, Warszawa 1997.
- [16] Drapella-Hermansdorfer A., *Jadwiga Sławińska „Ekspresja sił w nowoczesnej architekturze”, 2 wyd.*, Wydawnictwo „Arkady”, Warszawa 1997, „Architectus” 1998, Nr 1–2(3–4), 131–132.

Streszczenie

W tekście przedstawiono zarys niezwyklej historii życia i twórczości Profesor Jadwigi Sławińskiej, od chwili urodzin w Łodzi, poprzez dramatyczną ucieczkę z getta i trudne losy w czasach powojennych, aż po wybitne sukcesy na polu naukowym i dydaktycznym, odnoszone w latach, które poświęciła pracy na uczelni. Jadwiga Sławińska ukończyła studia architektoniczne i filozoficzne, była powszechnie szanowaną badaczką historii i teorii architektury współczesnej, a także twórczynią nowej szkoły estetyki architektury uprawianej jako dział teorii kultury. Dla swoich studentów i doktorantów na zawsze pozostanie ukochaną Nauczycielką i Mistrzynią. W artykule zaprezentowano najważniejsze spośród osiągnięć naukowych i dydaktycznych Profesor Sławińskiej. Osobiste wspomnienia o tej znakomitej postaci świata akademickiego dołączyli uczniowie, współpracownicy i przyjaciele Pani Profesor.

Słowa kluczowe: estetyka, architektura współczesna, filozofia, metodyka, interdyscyplinary

Abstract

This paper presents an outline of the unusual history of the life and work of Professor Jadwiga Sławińska, from the moment of her birth in Łódź, through her dramatic escape from the ghetto and difficult fate in post-war reality, up to the outstanding success in the field of scientific and didactic achievements, related to the years that she devoted to the university work. Jadwiga Sławińska graduated in architectural and philosophical studies. She was a widely respected researcher of the history and theory of contemporary architecture as well as the creatress of a new school of architectural aesthetics practiced as a field of the theory of culture. For her students and PhD candidates she will always be a beloved teacher. The article describes the most important scientific and didactic achievements of Professor Sławińska. Personal memories about this excellent personality from the academic community were shared by students, associates and friends of Madam Sławińska.

Key words: aesthetics, contemporary architecture, philosophy, methodology, interdisciplinary